

Hemşirelerin Çocuk Sevme Düzeyleri ve Terapötik Oyunu Kullanma Durumları

The Level of Nurses' Liking of Children and Using Therapeutic Play

İD DENİZ YİĞİT *
İD EMEL SEZİCİ **
İD AYFER AÇIKGÖZ ***

Cite this article as: Yiğit D, Sezici E, Açıkgöz A. Hemşirelerin çocuk sevme düzeyleri ve terapötik oyunu kullanma durumları. HEAD. 2019; 16 (4): 288-294

Etik Komite Onayı: Bu çalışmanın onayı, Karatay Üniversitesi Tıp Etik Kurulu'ndan alınmıştır (Tarih ve no: 03.05.2018, 2018/013).
Bilgilendirilmiş Onam: Çalışmaya katılan hemşirelerden bilgilendirilmiş onam alınmıştır.
Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.
Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.
Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almamışlardır.

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval was received for this study from the Karatay University Faculty of Medicine (date and number: 03.05.2018, 2018/013).
Informed Consent: Written informed consent was obtained from nurses who participated in this study.
Peer-review: Externally peer-reviewed.
Conflict of Interest: No conflict of interest was declared by the authors.
Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

© Telif Hakkı 2019 Koç Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Semahat Arsel Hemşirelik Eğitim ve Araştırma Merkezi (SANERC).
Logos Tıp Yayıncılık tarafından yayımlanmaktadır.
© Copyright 2019 by Koç University School of Nursing Semahat Arsel Nursing Education and Research Center (SANERC).
This Journal published by Logos Medical Publishing.

ÖZ

Amaç: Bu çalışmanın amacı, çocukla çalışan hemşirelerin çocuk sevme düzeylerinin ve terapötik oyunu kullanma durumlarının belirlenmesidir.

Yöntem: Kesitsel tipte tanımlayıcı olarak yürütülen araştırma 74 çocukla çalışan hemşire ile tamamlanmıştır. Verilerin toplanmasında, hemşirelerin terapötik oyunu kullanma durumlarının belirlenmesi amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulan anket formu ve Barnett Çocuk Sevme Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizi IBM SPSS 21 paket programı kullanılarak yapılmıştır. Çalışmada 0.05'ten küçük olan p değeri anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular: Çalışmada hemşirelerin çocuk sevme düzeylerinin yüksek olduğu (81.39±12.292) belirlendi. Hemşirelerin %47.3'ü her zaman, %44.6'sı ise bazen terapötik oyunu kullandığını belirtmiştir. Hemşirelerin iş arkadaşlarıyla iletişimi (p=0.013), klinikte kendini mutlu (p=0.005) ve yeterli (p=0.007) hissetmesi ile çocuk sevme düzeyi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Çekirdek aile yapısına (p=0.021), lisans ve üzeri eğitim durumuna (p=0.037) sahip hemşireler arasında terapötik oyunu kullanma durumunun daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Terapötik oyun kullanımı ile hemşirelerin çocuk sevme puanları arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Sonuç: Çalışmada, hemşirelerin çocuk sevme düzeylerinin yüksek, terapötik oyunu kullanma durumlarının ise yetersiz olduğu bulunmuştur. Önerimiz çocuklarla çalışacak hemşireler seçilirken çocuk sevme düzeylerini etkileyen faktörlerin göz önünde bulundurulması ve hemşirelere terapötik oyun kullanımı ile ilgili eğitim verilmesidir.

Anahtar kelimeler: Çocuk sevme; terapötik oyun; pediatri hemşiresi.

ABSTRACT

Aim: This study aimed to determine the levels of nurses' liking of children and using therapeutic play.

Methods: This cross-sectional descriptive study was completed with 74 nurses who worked with children. For determining how much the nurses used therapeutic play, a questionnaire form created by the researchers and the Barnett Liking of Children Scale were used for data collection. Data analysis was performed using the SPSS 21 software package. A p value less than 0.05 was accepted as significant.

Results: In this study, it was determined that nurses had favorable attitudes towards children (81.39±12.292). The nurses stated that 47.3% of them always and 44.6% of them sometimes used therapeutic play. There was a statistically significant relationship between nurses' communication with their colleagues (p=0.013), feeling happy (p=0.005) and feeling satisfied (p=0.007) in the clinic and the level of their liking of children. Core family structure (p=0.021) and higher education status (p=0.037) among nurses who use therapeutic play has been determined to be higher. There was no statistically significant relationship between the use of therapeutic play and the level of nurses' liking of children.

Conclusion: The results of this study showed that while nurses had a favorable attitude towards children, the use of therapeutic play was not sufficient. We suggest that factors affecting the levels of liking of children should be considered while selecting nurses to work with children and that nurses should be trained in using therapeutic play.

Keywords: Liking of children; therapeutic play; pediatric nurse.

* D Yiğit, Arş. Gör.
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları
Hemşireliği Anabilim Dalı, Eskişehir
e-posta: deniz.yigit@dpu.edu.tr

** E Sezici, Dr. Öğr. Üyesi
Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları
Hemşireliği Anabilim Dalı, Kütahya
Yazışma Adresi / Address for Correspondence:
Emel Sezici, Dr. Öğr. Üyesi
Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi Evliya Çelebi Yerleşkesi Tavşanlı Yolu 10. Km. Kütahya
Tel: 0 274 265 21 92 Faks: 0 274 265 21 91
e-posta: emel.sezici@ksbu.edu.tr

*** A Açıkgöz, Doç. Dr.
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları
Hemşireliği Anabilim Dalı, Eskişehir
e-posta: ayferackgoz@gmail.com

Oyun, farklı amaçlarla, çocuğun isteyerek yer aldığı, fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimi sağlayan etkili bir öğrenme aracıdır.⁽¹⁾ Oyun, çocuğun rahatlamasını ve duygularını özgürce dile getirebilmesini sağlar.⁽²⁾

Terapötik oyun ise hastalık veya hastaneye olmaya bağlı travmayı azaltmada, çocuğun hastanede yapılan işlemlere karşı önyargısını azaltarak olumlu baş etme yöntemleri geliştirmede kullanılan bir oyun tekniğidir ve özellikle hastanede yatan çocuklarda aktif olarak kullanılması yararlıdır.⁽³⁾

Çocuğun hastaneye yatması, çocuk ve ailenin yaşamında önemli değişikliklere yol açan bir durumdur. Bu değişiklikler tüm aile bireylerinin stres ve korku yaşamasına neden olur.⁽⁴⁾ Kötü geçen bir hastane deneyimi, özellikle çocuğun hem şimdiki gelişimini hem de ileriki yaşamını olumsuz etkileyebilir.⁽³⁾ Terapötik oyun ise çocuğun hastanede yaşadığı stres ve korkuyu oyun aracılığı ile azaltarak hastane sürecini daha olumlu bir şekilde geçirebilmesini sağlar.^(2,5)

Terapötik oyunun doğru ve etkili uygulanmasında pediatri hemşirelerine önemli görevler düşmektedir. Hemşire terapötik oyunu kullanarak hemşirelik bakımını daha etkili bir şekilde verebilir.⁽²⁾ Buna karşın, terapötik oyun hastanenin çocukta yarattığı olumsuzluğu azaltmada tek başına yeterli değildir.⁽⁶⁾ Aynı zamanda çocuk, ilişki içinde olduğu insanlardan sevgi görmek ister. Sevgi, “insanları birbirine yaklaştıran olumlu ve iyi duyguların tümü” olarak açıklanabilir.⁽⁷⁾ Çocuklar için sevgi açlık ve susuzluk kadar önemlidir. Hastaneye yatan çocuklar en önemli sevgi kaynakları olan aile ve arkadaşlarından kimsen ya da tamamen uzak kalabilirler. Çocuklar bunu kendilerine verilmiş bir ceza olarak algılayıp, kendine duyulan sevginin azaldığını düşünebilirler. Bu noktada devreye sağlık çalışanları girer.⁽⁸⁾ Sağlık çalışanlarının sevgi dolu yaklaşımı, çocuğun hastane ortamında kendini güvende hissetmesini sağlayacak, iyileşme sürecini hızlandıracak ve en temel gereksinimlerinden birini karşılayacaktır. Bu nedenle çocuklarla çalışan sağlık ekibinin çocukları sevmesi oldukça önemlidir.^(9,10)

Çocuklarla en uzun süre vakit geçiren sağlık çalışanları ise çocukla çalışan hemşirelerdir. Literatürde yaş, cinsiyet, medeni durum, kardeş sayısı, aile yapısı, çocuk sahibi olma durumu, iş yoğunluğu, sosyokültürel faktörler,^(3,5,7) çocukla oyun oynama ve çocuk servisinde çalışmayı isteme⁽⁸⁾ gibi durumların çocuk sevmeye düzeyini etkileyen faktörlerden olduğu belirtilmektedir. Yapılan bir çalışmada, çocukları seven hemşirelerin terapötik oyunu kullanmayı daha çok yeğlediği, çocuk sevmeye düzeyinin ve terapötik oyun kullanma durumunun birbirini etkileyebileceği belirtilmiştir.⁽⁶⁾ Çocuk sevmeye düzeyi yüksek olan hemşirelerin çocuk kliniklerinde çalışması terapötik oyunu kullanımını artırabilir. Terapötik oyun kullanımının artırılması ise çocuklara verilen bakımın etkisini artırır. Bu nedenle çocuk servisinde çalışacak hemşireler seçilirken çocuk sevmeye düzeyleri ve etkileyen faktörlerinin göz önünde bulundurulması önemlidir.⁽⁷⁾ Tüm bu bilgiler çocuk servislerinde çalışan hemşirelerin çocuk sevmeye puanlarının yüksek olması ve terapötik oyunu aktif olarak kullanmasının önemini göstermektedir.

Amaç

Çalışma çocukla çalışan hemşirelerin çocuk sevmeye düzeylerinin ve terapötik oyunu kullanma durumlarının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmada sorulan sorular şunlardır:

- Hemşirelerin tanımlayıcı özelliklerine göre çocuk sevmeye puan ortalamaları arasında fark var mıdır?
- Hemşirelerin tanımlayıcı özelliklerine göre terapötik oyunu kullanma durumları arasında fark var mıdır?
- Hemşirelerin çocuk sevmeye puan ortalamaları ile terapötik oyunu kullanma durumları arasında ilişki var mıdır?

Yöntem

Çalışma, Eskişehir ilindeki bir hastanede çocuklarla çalışan hemşirelerle 15 Mayıs-31 Haziran 2018 tarihleri arasında yapılmıştır. Çalışma yapılmadan önce Etik Kurul izni (03.05.2018 tarih, 2018/013 sayı) ve kurum izni alınmıştır. Araştırmanın örneklemini evren (N=77 kişi) içinden çalışmaya dâhil edilme kriterlerine uyan ve çalışmanın yapıldığı tarihlerde izinli olmayan 74 hemşire oluşturmuştur. Gpower3.1. programı yardımıyla 0.05 hata payı ve 0.80 güç kullanılarak yapılan güç analizi sonucunda 74 örneklem sayısı yeterli bulunmuştur. Çalışmaya dâhil edilme kriterleri; bireyin çalışmaya katılmayı kabul etmesi ve çocuk servisinde çalışıyor olmasıdır. Yenidoğan servisinde çalışan hemşirelerin terapötik oyunu kullanmamaları nedeniyle çalışma kapsamı dışına bırakılmıştır. Çalışmada hemşirelerin terapötik oyunu kullanma durumlarını belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda^(3-5,7) hazırlanan anket formu ve Barnet Çocuk Sevme Ölçeği kullanılmıştır. Anket formunda hemşirelerin sosyodemografik özellikleri, mesleki özellikleri ve terapötik oyun ile ilgili bilgi ve uygulamalarını belirlemeye yönelik 40 soru yer almaktadır. Anket formunda yer alan sorular oluşturulurken konu ile ilgili ayrıntılı bir literatür taraması yapılmıştır. Bu sorular çalışmada yer alan “Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği” alanında uzman araştırmacılar tarafından oluşturulmuş, “Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği” alanında uzman 5 kişiye gösterilerek uzman görüşü alınmıştır. Soruların anlaşılabilirliği konusunda 10 hemşireden de görüş alınarak sorulardaki gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Barnet Çocuk Sevme Ölçeği, Barnett ve Sinisi⁽¹¹⁾ (1990) tarafından insanların çocuklara yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiş, Duyan ve Gelbal⁽¹²⁾ (2010) tarafından Türkçeye uyarlanmış ve Cronbach Alpha değeri 0.92 olarak bulunmuştur. Ölçekte bireylerin çocukları sevmeye durumlarını belirleyen 14 madde yer almaktadır. Ölçekten alınabilecek puanlar 14 ile 98 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan 14-38 puan düşük, 39-74 puan orta ve 75-98 puan ise yüksek çocuk sevmeye düzeyini göstermektedir.

Çalışmada, anket formları hemşirelerin kendileri tarafından doldurulmuştur. İstatistiksel analizler SPSS 21 (IBM Corp. Released 2012. IBM SPSS Statisticsfor Windows, version 21.0, Armonk, NY: IBM Corp.) paket programı ile yapılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistikler (frekans, yüzdelik, ortalama, standart sapma) kullanılmıştır. Nicel

değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorv-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleriyle incelenmiştir. İki nitel değişken arasındaki ilişkiye ki-kare bağımsızlık testi ile bakılmıştır. Normal dağılıma sahip olmayan nicel değişkenlerin özet gösterilimi medyan (Min.-Max.) olarak belirtilmiştir. Normal dağılıma uygun olmayan verilerden, iki bağımsız grubun ölçüm değerleri ile karşılaştırılmasında “Mann-Whitney U” testi, bağımsız üç ya da daha fazla grubun ölçüm değerleri ile karşılaştırılmasında ise “Kruskal-Wallis H” testi kullanılmıştır. Çalışmada $p < 0.05$ değeri istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. Araştırmamın tek bir ilde ve tek bir kurumda yapılmış olması çalışma sonuçlarının genellenebilirliği açısından sınırlılık oluşturmaktadır.

Bulgular

Çalışma toplam 74 hemşire ile tamamlanmıştır. Hemşirelerin %91.9 (n=68)'unun kadın, %60.8 (n=45)'inin evli olduğu belirlenmiştir. Çalışmaya katılan hemşirelerin %87.8 (n=65)'inin çekirdek aile yapısına, %12.2 (n=9)'sinin geniş aile yapısına ve hemşirelerin tümünün en az bir kardeşe sahip olduğu saptanmıştır. Hemşirelerin %6.8 (n=5)'inin kronik bir hastalığının, yalnızca birinin tanısı konulmuş psikolojik bir hastalığının (trikotillomani) olduğu belirlenmiştir. Hemşirelerin %91.9 (n=68)'unun iş arkadaşlarıyla iletişiminin “iyi”, çocuğu olan hemşirelerin ise tamamının (n=41 kişi, %55.4) çocuğu ile iletişiminin “iyi” olduğunu belirtmişlerdir. Hemşirelerin tanımlayıcı özellikleri Tablo 1’de yer almaktadır. Hemşirelerin %90.5 (n=67)’i klinik hemşiresi, %9.5 (n=7)’i ise sorumlu hemşiredir ve tümü haftalık 40 saat çalışmaktadır. Hemşirelerin %74.3 (n=54)’ü hem gece hem gündüz, %25.7 (n=20)’si yalnızca gündüz çalışmaktadır. Çalışanların %51.4 (n=38)’ü çocuklarla çalışmayı, %59.5 (n=44)’i ise çalıştığı kliniği isteyerek seçmemiştir. Hemşirelerin %81.1 (n=60)’i çalıştığı klinikte kendini mutlu, %67.6 (n=50)’sı kendini yeterli hissetmektedir. Yüzde 77 (n=57)’si klinikte oyun odası olması gerektiğini düşünmekte, %54.1 (n=40)’i yatan çocuklarla oyun oynamakta, %64.9 (n=48)’u ise terapötik oyunun çok gerekli olduğunu düşünmektedir (Tablo 1).

Tablo 2’de, çocuk sevme puanının terapötik oyunu kullanma durumuyla ilişkisi verilmiştir. Terapötik oyun kullanma durumu ile çocuk sevme puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p > 0.05$) (Tablo 2).

Tablo 3’te ise, hemşirelerin tanımlayıcı özellikleri ile çocuk sevme puanlarının karşılaştırılması yer almaktadır. Hemşirelerin çocuk sevme puanı ile iş arkadaşlarıyla iletişimi, çalıştıkları klinikte kendini mutlu ve yeterli hissetme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p < 0.05$) (Tablo 3).

Çalışmada, hemşirelerin çocuk sevme puan ortalaması 81.39 ± 12.292 (min.=53, max.=98)’dir. Hemşirelerin çocuk sevme puanı ile sahip olunan kardeş sayısı ($p=0.416$), aile tipi ($p=0.380$), medeni durum ($p=0.661$), gelir düzeyi ($p=0.844$), eğitim durumu ($p=0.146$), çocuk sayısı ($p=0.297$), çocuklarla

Tablo 1. Hemşirelerin Tanımlayıcı Özellikleri

DEĞİŞKEN (N=74)	n	%
Yaş (X±SS 29.69±5.48 (yıl))		
29 yaş altı	37	50.0
29 yaş ve üzeri	37	50.0
Gelir düzeyi		
Gelir giderden az	3	4.1
Gelir gidere denk	68	91.8
Gelir giderden fazla	3	4.1
Eğitim durumu		
Lise	9	12.1
Ön lisans	6	8.1
Lisans	50	67.6
Lisansüstü	9	12.2
Meslek süresi (X±SS 8.22±5.47 (yıl))		
8 yıl altı	40	54.1
8 yıl ve üzeri	34	45.9
Çocuk kliniğinde çalışma süresi (X±SS 6.18±4.65 (yıl))		
6 yıl altı	47	63.5
6 yıl ve üzeri	27	36.5
Çalışılan klinik		
Yoğun bakım	14	18.9
Servis	49	66.2
Poliklinik	11	14.9
Gündüz bakılan ortalama hasta sayısı (X±SS 29.07±40.68 (hasta))		
29 hastadan daha az	54	73.0
29 hasta ve üzeri	20	27.0
Gece bakılan ortalama hasta sayısı (X±SS 20.89±37.94 (hasta))		
21 hastadan daha az	65	87.8
21 hasta ve üzeri	9	12.2
Klinikte terapötik oyun kullanma durumu		
Her zaman	35	47.3
Bazen	33	44.6
Hiçbir zaman	6	8.1
Terapötik oyunun kullanıldığı çocuklar		
Akut hastalığı olan çocuklar	9	12.2
Kronik hastalığı olan çocuklar	10	13.5
Bilinci açık tüm çocuklar	55	74.3
Toplam	74	100.0

iletişimi ($p=0.308$), meslekteki çalışma süresi ($p=0.093$), çocuk kliniğinde çalışma süresi ($p=0.081$), çalışılan klinik ($p=0.225$), servisteki görevi ($p=0.618$), çalışma şekli ($p=0.085$), iş dışında kendine ayırdığı zaman ($p=0.469$), klinikte oyun odası olması gerekliliği ile ilgili düşüncesi ($p=0.802$), hastanede yatan çocuklarla oyun oynama durumu ($p=0.680$), terapötik oyunun gerekliliğine yönelik düşüncesi ($p=0.683$), terapötik oyunu kullanma ($p=0.380$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Tablo 2. Çocuk Sevme Puanının Terapötik Oyunu Kullanma Durumuyla İlişkisi

DEĞİŞKEN (N=74)	TERAPÖTİK OYUNU KULLANMA DURUMU		İSTATİSTİKSEL ANALİZ* OLASILIK
	Her zaman (n,%)	Bazen/Hiç (n,%)	
Çocuk sevme puan düzeyi			
Orta	6 (%17.1)	14 (%35.9)	$\chi^2=2.407$
Yüksek	29 (%82.9)	25 (%64.1)	$p=0.121$

 χ^2 =ki-kare testi**Tablo 3.** Hemşirelerin Tanımlayıcı Özellikleri ile Çocuk Sevme Puanlarının Karşılaştırılması

DEĞİŞKEN (N=74)	n	ÇOCUK SEVME PUANLARI		İSTATİSTİKSEL ANALİZ* OLASILIK
		Median	Min-Max	
Cinsiyet				
Kadın	68	85.0	53.0-98.0	$Z=-1.914$
Erkek	6	66.5	55.0-87.0	$p=0.056$
Yaş				
29 yaş altı	37	83.0	53.0-98.0	$Z=-0.628$
29 yaş ve üzeri	37	86.0	57.0-98.0	$p=0.530$
İş arkadaşı iletişim				
İyi	68	85.0	58.0-98.0	$Z=-2.479$
Orta	6	60.5	53.0-88.0	$p=0.013$
Çocuk kliniğinde çalışmayı isteyerek seçme				
Evet	36	84.0	55.0-98.0	$Z=-0.552$
Hayır	38	85.0	53.0-98.0	$p=0.581$
Servisi isteyerek seçme				
Evet	30	85.0	55.0-98.0	$Z=-1.036$
Hayır	44	84.0	53.0-98.0	$p=0.300$
Çalışılan klinikte kendini mutlu hissetme				
Evet	60	85.0	58.0-98.0	$Z=-2.778$
Kısmen	14	68.5	53.0-97.0	$p=0.005$
Çalışılan klinikte kendini yeterli hissetme				
Evet	50	85.0	58.0-98.0	$Z=-2.694$
Kısmen	24	76.5	53.0-98.0	$p=0.007$
İş dışında kendine zaman ayırma				
Evet	7	82.0	64.0-97.0	$\chi^2=1.516$
Kısmen	29	83.0	53.0-98.0	$p=0.469$
Hayır	38	85.0	55.0-98.0	
Terapötik oyunu kullanma				
Her zaman	35	85.0	53.0-92.0	$Z=-0.878$
Bazen/hiçbir zaman	39	84.0	57.0-98.0	$p=0.380$

Z= Mann-Whitney U testi χ^2 = Kruskal-Wallis H testi

Tablo 4'te, hemşirelerin tanımlayıcı özellikleri ile terapötik oyunu kullanma durumları karşılaştırılmıştır. Hemşirelerin terapötik oyunu kullanma durumu ile aile tipi, eğitim durumu, çalışılan klinik arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p<0.05$) (Tablo 4).

Tablo 4. Hemşirelerin Tanımlayıcı Özellikleri ile Terapötik Oyunu Kullanma Durumlarının Karşılaştırılması

DEĞİŞKEN (N=74)	TERAPÖTİK OYUN KULLANMA DURUMU		İSTATİSTİKSEL ANALİZ* OLASILIK
	HER ZAMAN (N, %)	BAZEN/HİÇ (N, %)	
Aile tipi			
Çekirdek aile	34 (%97.1)	31 (%79.5)	$\chi^2=5.310$
Geniş aile	1 (%2.9)	8 (%20.5)	$p=0.021$
Eğitim durumu			
Ön lisans ve altı	3 (%8.6)	12 (%30.8)	$\chi^2=4.344$
Lisans ve üzeri	32 (%91.4)	27 (%69.2)	$p=0.037$
Çalışılan klinik			
Yoğun bakım	2 (%5.7)	12 (%30.8)	$\chi^2=9.247$
Servis	25 (%71.4)	24 (%61.5)	$p=0.010$
Poliklinik	8 (%22.9)	3 (%7.7)	
Çalışılan bölüm görevi			
Servis hemşiresi	33 (%94.3)	34 (%87.2)	$\chi^2=1.127$
Sorumlu hemşire	2 (%5.7)	5 (%12.8)	$p=0.288$
Gündüz hasta sayısı			
29 hastadan daha az	23 (%65.7)	31 (%79.5)	$\chi^2=1.145$
29 hasta ve üzeri	12 (%34.3)	8 (%20.5)	$p=0.285$
Gece hasta sayısı			
21 hastadan daha az	31 (%88.6)	34 (%87.2)	$\chi^2=0.033$
21 hasta ve üzeri	4 (%11.4)	5 (%12.8)	$p=0.855$
Çocuklarla çalışmayı isteyerek seçme			
Evet	16 (%45.7)	20 (%51.3)	$\chi^2=0.060$
Hayır	19 (%54.3)	19 (%48.7)	$p=0.806$
Servisi isteyerek seçme			
Evet	11 (%31.4)	19 (%48.7)	$\chi^2=1.626$
Hayır	24 (%68.6)	20 (%51.3)	$p=0.202$
Çalışılan klinikte kendini mutlu hissetme			
Evet	29 (%82.9)	31 (%79.5)	$\chi^2=0.137$
Kısmen	6 (%17.1)	8 (%20.5)	$p=0.711$
Çalışılan klinikte kendini yeterli hissetme			
Evet	25 (%71.4)	25 (%64.1)	$\chi^2=0.179$
Kısmen	10 (%28.6)	14 (%35.9)	$p=0.672$
Toplam	35 (%100.0)	39 (%100.0)	

 χ^2 = ki-kare testi

Hemşirelerin terapötik oyunu kullanma durumu ile cinsiyet ($p=0.890$), yaş ($p=0.816$), medeni durum ($p=0.733$), gelir düzeyi ($p=0.094$), çocuk sayısı ($p=0.556$), kronik hastalığının olması ($p=0.189$), meslekteki çalışma süresi ($p=0.970$), çocuk kliniğinde çalışma süresi ($p=0.912$), servisteki görevi ($p=0.288$)

ve çalışma şekli ($p=0.420$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Tablo 5'te, hemşirelerin terapötik oyuna yönelik bilgi ve düşünceleri yer almaktadır. Hemşirelerin %1.4'ü ($n=1$) terapötik oyuna

Tablo 5. Hemşirelerin Terapötik Oyuna Yönelik Bilgi ve Düşünceleri

TERAPÖTİK OYUNUN YARARLARI (N=74)*	n	%
Herhangi bir yararı yoktur:	1	1.4
Hastaneye yatmanın yol açtığı travmayı azaltır.	63	85.1
Çocuğun kendi seçimini yapmasını sağlar; kontrolü elinde tuttuğu hissini verir.	61	82.4
Çocuğun tedavi ve diğer işlemlere yönelik korku ve yanlış anlamalarını gösterir.	54	73.0
Duygu ve düşüncelerini dile getirmesini sağlar.	47	63.5
İstenmeyen dürtü ve davranışlarını daha yumuşak ve kabul edilebilir bir biçimde dışı vurmasını sağlar.	13	17.6
Stres, kaygı ve anksiyete oluşturan olaylardan önce, olaylar sırasında ve sonrasında çocuğun bu tür durumlarla baş edebilmesini sağlar.	30	40.5
TERAPÖTİK OYUN ÇEŞİTLERİ*		
Enerji harcanarak oynanan oyunlar (vurma, kırma, bağırma üzerine kurulu)	38	51.4
Dramatik oyunlar (hastanede bulunan stetoskop gibi gerçek araçlar verilerek oynanan)	46	62.2
Yaratıcı oyunlar (resim çizdirme, vb.)	44	59.5
TERAPÖTİK OYUN KULLANMA NEDENLERİ*		
Tedaviye uyumu olmayan çocuklarda	5	14.3
Çocuğun hastanede yapılan işlemleri öğrenmesi ve işlemlere hazırlanmasına yardım etmede	18	51.4
İletişim gücünü yaşadığı çocuklarda	32	91.4
Oyun oynamayı seven çocuklarda	32	91.4
Çocuğun ağrısını azaltmak için	29	82.9
Çocuğu rahatlatma ve sakinleştirmede	25	71.4
Hastanede yatmanın neden olduğu stresin azaltılmasına yardım etmede	18	51.4
Çocukların vurma, tekmeleme gibi davranışlarını daha uygun biçimde dışı vurarak enerjisini harcamasını sağlamada	5	14.3
Çocuğun tanımadığı ortamda kendini daha güvende hissetmesini sağlamada	6	17.1
Çocuğun seçim yapmasını ve kontrolü elinde tutmasına yardım etmede	8	22.9
TERAPÖTİK OYUN KULLANMAMA NEDENLERİ*		
Hasta sayısının fazla olması	34	87.2
Zamanın yetersiz olması	37	94.9
Çok yorgun olma	17	43.6
Ekip arkadaşlarının destek olmaması	7	17.9
Malzemenin yetersiz olması	18	46.2
Gereksiz olduğunu düşünüyor olma	2	5.1

*Bu sorularda birden fazla madde işaretlenmektedir. Bu nedenle n ve yüzde toplamları yükseklerdir.

nun herhangi bir yararının olmadığını düşünmektedir. En sık bilinen terapötik oyun çeşidi dramatik oyunlardır ($n=46$, %62.2). Klinikte terapötik oyunu her zaman kullandığını belirten hemşireler ($n=35$, %47.3) en sık kullandıkları durumları “iletişim gücünü yaşadığım çocuklar” ve “oyun oynamayı seven çocuklar” olarak belirtmişlerdir. Terapötik oyunu “bazen/hiçbir zaman kullanırım” olarak belirten hemşirelerin ($n=39$, %52.7) en fazla belirttikleri kullanmama nedenleri ise “zamanın yetersiz olması”, “hasta sayısının fazla olması”dır.

Hemşirelerin en sık kullandığı terapötik oyun %74.3 ($n=55$) ile çocuğun tıbbi cihaza dokunmasına ve oynamasına izin vermektir. Bunu %31.1 ($n=23$) ile çocuğa resim göstererek gördüğü şeyi anlatmasını istemek izlenmektedir (Tablo 6).

Tablo 6. Hemşirelerin Kullandıkları Terapötik Oyunlar (n=74)

TERAPÖTİK OYUNLAR	n	%
Çocuğa 3 dileğini sormak	6	8.1
Çocuğa “En korktuğum şey..., En sevmediğim şey... gibi cümleler söyleyerek tamamlamasını sağlamak	21	28.4
Çocuğa resim göstererek gördüğü şeyi anlatmasını istemek	23	31.1
Çocuğun rüyasını anlatmasını istemek	12	16.2
Çocuğun yastığı yumruklamasını, bağırmasını, vb. istemek	8	10.8
Çocuğun tıbbi cihaza dokunmasına ve oynamasına izin vermek (stetoskop, tansiyon aleti ateş ölçer, enjektör, serum seti, vb.)	55	74.3
Çocuğa resim çizdirerek çizdiği resmi anlatmasını istemek	18	24.3

Tartışma

Çalışmada, hemşirelerin çocuk sevme puan ortalaması 81.39 ± 12.292 olarak bulunmuştur. Çocuk sevme ölçeğinden alınan 14-38 puan düşük, 39-74 puan orta ve 75-98 puan ise yüksek çocuk sevme düzeyini göstermektedir.⁽¹²⁾ Erdem ve Duyan'ın⁽¹³⁾ çocuk servislerinde çalışan hemşirelerin çocuk sevme düzeylerini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada, hemşirelerin çocuk sevme puanları yüksek bulunmuştur (82.07 ± 16.35). Happell yaptığı çalışmada,⁽¹⁴⁾ çocukları seven hemşirelik öğrencilerinin çocuk kliniklerinde çalışmayı daha çok istediklerini belirtmiştir. Yapılan diğer çalışmalarda da, hemşirelerin çocuk sevme puanları $82.81-87.80$ arasında değişmekte olup, yüksek olduğu belirlenmiştir.⁽¹⁵⁻¹⁷⁾ Çalışma sonucu, literatür ile paralellik göstermiş, hemşirelerin çocuk sevme puanlarının yüksek olduğu bulunmuştur (81.39 ± 12.292). Bu sonucu çocukları seven hemşirelerin çocuk kliniklerinde çalışmayı daha çok isteyebileceğinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çalışmada, iş arkadaşlarıyla iletişimi iyi olan, çalıştığı klinikte kendini yeterli ve mutlu hisseden hemşirelerin çocuk sevme puanları daha yüksek bulunmuştur. Karaca ve Açıköz'ün yaptıkları çalışmada,⁽⁷⁾ iş arkadaşlarıyla iletişimi iyi olan

hemşirelerin çocuk sevme puanlarının daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Yapılan farklı bir çalışmada, çalışılan ortamdaki uyum artıkça mesleki doyumunda arttığı belirlenmiştir.⁽¹⁸⁾ Çalışmanın bu sonucu, kendilerini yeterli ve mutlu hisseden hemşirelerin, hastasının bakımını ve mesleğini severek yapması ile açıklanabilir.

Hemşirelerin tanıtıcı özellikleri ile çocuk sevme puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Yapılan başka bir çalışmada, hemşirelerin çocuk sahibi olma durumu, çocuk sayısı, yaş, çalışma süresi, eğitim durumu, çalıştığı bölümden memnun olma durumunun çocuk sevme puanlarını etkilemediği belirlenmiştir.⁽¹⁹⁾ Başka bir çalışmada da, yaş, cinsiyet, aile tipi, kardeş sayısı, medeni durum, gelir düzeyi, çocuk sayısı, kendini klinikte yeterli ve mutlu hissetme, çalışılan klinik, servisteki görevi, çocuklarla çalışmayı ve çalışmakta olduğu servisi isteyerek seçme durumu, klinikte kendini yeterli ve mutlu hissetme durumu, kendisine zaman ayırma durumunun çocukları sevme düzeyini etkilemediği bulunmuştur.⁽⁷⁾ Erdem ve Duyan'ın yaptıkları çalışmada,⁽¹³⁾ hemşirelerin çocuk sevme puanlarını çalışılan yer, yaş, çocuk sahibi olma durumu, eğitim durumu, çalışma süresi gibi değişkenlerin etkilemediği belirtilirken, evli olan hemşirelerin çocuk sevme puanlarının daha fazla olduğu belirlenmiştir. Başka bir çalışmada ise, hemşirelerin çevresi ile iyi iletişim kurması, medeni durumu, öğrenim durumu, çocuk sahibi olması, çalışma yılı, çalışma şekli, çocuk servisinde çalışma süresi çocuk sevme puanlarını etkilememiş, hemşirelerin yaşı ve çocuklarla iletişimi artıkça çocuk sevme puanları artmıştır.⁽¹⁷⁾ Hemşirelik öğrencilerinin çocuk sevme durumlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılan bir çalışmada da, kardeş sayısı, çocukla oyun oynama, çocuk servisinde çalışmayı istemenin çocuk sevme puanını artırdığı saptanmıştır.⁽⁸⁾ Çocuk sevme puanı çalışılan ortamdaki sosyokültürel faktörlerden, içinde bulunulan toplum yapısından etkilenebilir.^(19,20) Literatürdeki çalışmalar arasındaki bu farklılıkların nedeni çalışmaların farklı popülasyonlarda yapılmış olmasıdır. Bu çalışmanın sonucu ise fark bulunmayan çalışmalar ile benzerdir.

Çalışmada, terapötik oyunu her zaman kullanmayı yeğleyen hemşirelerin çoğunluğunun çekirdek aile yapısına, lisans ve lisansüstü eğitim düzeyine sahip olduğu ve çoğunun serviste çalıştığı belirlenmiştir. Yapılan bir çalışmada, hemşirelerin %77.7'sinin terapötik oyunu kullandığı, %73.9'unun lisans ve lisansüstü eğitim durumuna sahip olduğu ve hemşirelerin tamamının serviste çalıştığı belirlenmiştir.⁽¹⁾ Bu sonucun çekirdek aile yapısına sahip olan hemşirelerin sorumluluklarının daha az olabileceğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Serviste çalışan hemşirelerin yoğunluğunun yoğun bakımda ve poliklinikte çalışan hemşirelere göre daha az olabileceğinden terapötik oyunu uygulamaya daha fazla zamanı olabilir. Lisansüstü eğitimi olan hemşirenin terapötik oyuna yönelik bilgi düzeyinin yüksek olması terapötik oyunu kullanma düzeyini artırabilir. Yaş, medeni durum, gelir düzeyi, çocuk sayısı, meslekteki ve çocuk kliniğinde çalışma süresi, servisteki görevi ve çalışma şekli hemşirelerin terapötik oyunu kullanma durumunu etkilememektedir. Terapötik oyun kullanımı da hemşirelerin çocuk sevme puanlarını etkilememektedir. Bu

çalışmanın aksine Akgün Kostak'ın yaptığı çalışmada,⁽⁶⁾ çocukları sevenlerin terapötik oyunu kullanmayı daha çok yeğlediği belirlenmiştir. Yapılan diğer çalışmalarda da, terapötik oyunun çocuk ile hemşire arasındaki iletişimi artırdığı belirtilmiştir.^(1,4) Çalışmanın bu sonucunun, terapötik oyunu kullanma ve çocuk sevme puanlarının hemşirelerin kişilik özelliklerinden de etkilenebileceği ile açıklanabilir.

Çalışmadaki hemşireler daha çok dramatik oyunu kullandıklarını ve bu oyunları daha çok iletişim güçlüğü olan çocuklarda kullandıklarını belirtmişlerdir. Hemşirelerin zamanlarının yetersiz olmasının ve hasta sayısının fazla olmasının terapötik oyunu kullanmalarını engelleyen temel nedenlerden olduğu belirlenmiştir.⁽¹⁾ Terapötik oyun hastalık ve hastaneye yatmanın yol açtığı kaygıyı azaltarak çocuğun hemşire ile iletişimini ve tedavi uyumunu artırmada etkili bir yöntemdir. Bu yöntemin etkili bir şekilde uygulanabilmesi için yeterli zaman ayırmak önemlidir.^(21,22) Çocuk hemşirelerinin terapötik oyuna yönelik bilgi, görüş ve uygulamalarını belirlemek amacıyla yapılan bir çalışmada, hemşirelerin %64.2'si terapötik oyun oynamanın çocuk ile hemşire arasındaki iletişimi artırdığını düşünmesine rağmen, %79.4'ü terapötik oyun uygulamasını ara sıra yaptığını, %59.5'i hasta sayısı fazla olduğu için uygulamayı yapamadığını belirtmiştir.⁽¹⁾ Yapılan başka bir çalışmada, pediatrik onkoloji hastalarına invaziv işlemlerden önce uygulanan terapötik oyun ile kaygılarının azalarak tedaviye uyumunun arttığı belirlenmiştir.⁽²³⁾ La Banca ve ark.'nın yaptıkları çalışmada,⁽²⁴⁾ dramatik oyunun diyabetli çocukların hastalıklarına uyumda ve günlük yaşamlarını kolaylaştırma da etkili olduğu belirlenmiştir. He ve ark.'nın yaptığı randomize kontrollü bir çalışmada⁽²⁵⁾ ise, terapötik oyunun cerrahi girişimler öncesi ağrı ve kaygıyı azaltmada etkili olduğu belirtilmiştir. Yapılan diğer çalışmalarda da, terapötik oyunun kaygı düzeyini azaltarak tedaviye uyumunu artırmada etkili bir yöntem olduğu saptanmıştır.^(21-23,26,27) Hemşireler terapötik oyun ile ilgili deneyimlerinin sorgulandığı nitel bir çalışmada da, terapötik oyun oynayan çocukların rahatladığını ve tedaviye uyumunun arttığını belirtmişlerdir.⁽⁵⁾

Çalışmada, hemşirelerin en sık kullandığı terapötik oyunların çocuğun tıbbi cihaza dokunması ve oynaması, çocuğa resim göstererek gördüğü şeyi anlatmasını istemesi olarak belirlenmiştir. Oynanan terapötik oyun, çocuğun hastalığa, hoşlandığı oyun çeşidine ve uygulanabilirlik düzeyine göre çeşitlilik gösterebilir. Yapılan bir çalışmada, çocuklarla iletişim kurmak ve çocukların tedaviye uyumunu artırmak için hemşirelerin %50.7'si çocuklara resim çizdirdiğini, %48.4'ü çocukların market intravenöz set, enjektör gibi aletlerle oynamasına izin verdiğini belirtmiştir.⁽¹⁾ Yapılan diğer çalışmalarda da, işitsel ve görsel oyuncaklar, kukla, resim çizdirme, palyaço gibi terapötik oyun çeşitleri kullanılmıştır.^(21,23,28,29)

Sonuç

Bu çalışmada, çocuk servisinde çalışan hemşirelerin çocuk sevme puanlarının yüksek olduğu ve iş ortamında artan uyumla birlikte çocuk sevme puanlarının da arttığı, terapötik oyunu kullanma durumlarının yetersiz olduğu ve kullanmak için

yeterli zamanlarının olmadığı, terapötik oyunu kullanan kişilerin daha çok eğitim düzeyi yüksek olan kişiler olduğu belirlenmiştir. Çalışma sonucunda, çocuklarla çalışacak hemşireler seçilirken çocuk sevme puanlarını etkileyen faktörlerin göz önünde bulundurulması, terapötik oyun kullanımını etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve gerekli önlemlerin alınması, terapötik oyun ile ilgili eğitimlerin düzenlenmesi önerilebilir.

KAYNAKLAR

1. İnci R. Pediatri hemşirelerinin terapötik oyuna yönelik bilgi, görüş ve uygulamaları [master's thesis]. Malatya: İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2017.
2. Sezici E., Ocakçı A.F., Kadioğlu H. Use of play therapy in nursing process: A prospective randomized controlled study. *J Nurs Scholarsh.* 2017;49(2):162-9. doi: 10.1111/jnu.12277.
3. de Freitas BHB, Voltani SDSAA. Therapeutic play in the pediatric urgent and emergency department: An integrative literature review. *Cogitare Enferm.* 2016;21(1):01-8.
4. Yayan E.H., Zengin M. Çocuk kliniklerinde terapötik oyun. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi.* 2018;7(1):226-33.
5. Reid-Searl K, Quinney L, Dwyer T, Vieth L, Nancarrow L, Walker B. Puppets in an acute paediatric unit: Nurse's experiences. *Collegian.* 2017;24(5):441-7. doi: 10.1016/j.colegn.2016.09.005.
6. Akgün Kostak M. Hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin çocuk sevme durumları, çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği dersinin çocuk sevme durumlarına etkisi ve etkileyen faktörler. *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi.* 2013;2(2):50-6.
7. Karaca A, Acikgoz A. The Impact of the personalities of pediatric nurses on their degree of love for children. *ARC J. Nurs Healthc.* 2018;4(2):17-23. Available from: <https://www.arcjournals.org/pdfs/ajnh/v4-i2/3.pdf>
8. Bektaş M., Ayar D., Bektaş İ., Selekoğlu Y., Kudubeş A.A., Altan S.S. Hemşirelik öğrencilerinin çocuk sevme durumlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *The Journal of Pediatric Research.* 2015;2(1):37-41. doi: 10.4274/jpr.47966.
9. Karami K., Maddah S.S., Abbaszadeh A., Shahboulaghi F.M., Hosseini M., MousaviArfa N., et al. Iranian pediatric nurse's experience: The facilitators of the learning of ethical practices. *Iranian J. Nurs Midwifery Res.* 2017;22(6):490-6. Available from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5684800>
10. Tutar Güven S., Kaya A., İşler Dalgıç A. Pediatric nursing students' status of liking of children and affecting factors. *IJONTE.* 2016;7(4):50-6. Available from: http://www.ijonte.org/FileUpload/ks63207/File/06_serife_tutar_guven_.pdf
11. Barnett M.A., Sinisi C.S. The initial validation of a liking of children scale. *J. Pers Assess.* 1990;55(1-2):161-7.
12. Duyan V., Gelbal S. Barnett çocuk sevme ölçeği'ni Türkçeye uyarlama çalışması. *Eğitim ve Bilim.* 2010;33(148):40-8.
13. Erdem Y., Duyan V. A. determination of the factors that affect the level of pediatric nurses' liking of children. *Turkish J. Med Sci.* 2011;41(2):295-305. doi: 10.3906/sag-1003-700.
14. Happell B.M. "Love is all you need"? student nurses' interest in working with children. *J. Spec Pediatr Nurs.* 2000;5(4):167-73.
15. Akgün Kostak M., Semerci R., Kocaaslan E.N. Hemşirelerin çocuk sevme düzeyleri ve çocuk yetiştirme tutumları. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi.* 2017;6(4):146-55.
16. Altay N., Kılıçarslan Törüner E.K. Öğrenci hemşirelerin klinik stres yaşama ve çocuk sevme durumlarının belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi.* 2014;7(3):166-70. Available from: <http://www.deuhyoedergi.org/index.php/DEUHYOED/article/view/94/345>
17. Kara S. Kocaeli ilinde çocuklarla çalışan hemşirelerin çocukları sevme durumlarının iletişim becerilerine etkisi [master's thesis]. İstanbul: Haliç Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2014.
18. Bratt M.M., Broome M., Kelber S., Lostocco L. Influence of stress and nursing leadership on job satisfaction of pediatric intensive care unit nurses. *Am J. Crit Care.* 2000;9(5):307-17. Available from: http://epublications.marquette.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1386&context=nursing_fac
19. Tural Büyüç E., Rızalar S., Seferoğlu E.G., Oğuzhan H. Çocuk ve erişkin kliniklerinde çalışan hemşirelerin çocuk sevme ve çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi. *J. Pediatr Re.* 2014;1(3):130-7. doi: 10.4274/jpr.32032.
20. Pillitteri A. *Maternal&child health nursing: Care of childbearing&chilbearing family.* 6th ed. USA: Lippincott Williams & Wilkins; 2012.
21. Yun O.B., Kim S.J., Jung D. Effects of a clown-nurse educational intervention on the reduction of postoperative anxiety and pain among preschool children and their accompanying parents in South Korea. *J. Pediatr Nurs.* 2015;30(6):e89-99. doi: 10.1016/j.pedn.2015.03.003.
22. Tsai Y.L., Tsai S.C., Yen S.H., Huang K.L., Mu P.F., Liou H.C., et al. Efficacy of therapeutic play for pediatric brain tumor patients during external beam radiotherapy. *Child's Nervous System.* 2013;29(7):1123-9. doi: 10.1007/s00381-013-2099-3.
23. Orhan E. Pediatrik onkoloji hastalarına periferik damar yolu açılırken terapötik oyun ile verilen eğitimin anksiyete düzeyine etkisi [master's thesis]. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2014.
24. La Banca R.O., de Oliveira Monteiro O., Ribeiro C.A., de Borba RIH. School experience of children with diabetes mellitus expressed by dramatic therapeutic play. *J. Nurs UFPE.* 2015;9(7):9009-17. Available from: <https://periodicos.ufpe.br/revistas/revistaenfermagem/article/view/10692/11753>
25. He H.G., Zhu L., Chan S.W.C., Liam J.L.W., Li HCW, Ko S.S., et al. Therapeutic play intervention on children's perioperative anxiety, negative emotional manifestation and postoperative pain: A randomized controlled trial. *J. Adv Nurs.* 2015;71(5):1032-43. doi: 10.1111/jan.12608.
26. Tural E. Ameliyat öncesi dönemde çocuklara verilen eğitim ve terapötik oyun yöntemlerinin çocuğun kaygı, korku ve ağrı düzeylerine etkisinin incelenmesi [doctoral dissertation]. İzmir: Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2012.
27. Li H.C.W., Lopez V. Effectiveness and appropriateness of therapeutic play intervention in preparing children for surgery: A randomized controlled trial study. *J Spec Pediatr Nurs.* 2008;13(2):63-73. doi: 10.1111/j.1744-6155.2008.00138.x.
28. Tilbrook A., Dwyer T., Reid-Searl K., Parson J.A. A review of the literature-the use of interactive puppet simulation in nursing education and children's healthcare. *Nurse educ In Pract.* 2017;22:73-9. doi: 10.1016/j.nepr.2016.12.001.
29. Atak Meriç T. Okul öncesi dönemdeki çocuklarda venöz kan alımı sırasında iki farklı oyuncakla yapılan dikkati başka yöne çekme işleminin çocuğun emosyonel ve fizyolojik göstergelerine etkisinin belirlenmesi [master's thesis]. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2017.